คอลัมน์ เขียนให้คิด: ความเหลื่อมล้ำ คอร์รัปชัน และการเมือง - ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2560

บัณฑิต นิจถาวร กรรมการผู้อำนวยการ สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย(IOD)

อาทิตย์ที่แล้วผมได้อ่านบทความ "Corruption and Inequality : How Populists Mislead People" เผยแพร่โดยองค์กรโปร่งใสระหว่างประเทศ วันนี้เลยอยากเขียนให้คิดเรื่องนี้ โดยสะท้อนปัญหาประเทศเรา จากประเด็นคอร์รัปชัน การเมือง และความเหลื่อมล้ำ

ความเหลื่อมล้ำ หรือช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน เป็นปัญหาใหญ่ของโลกขณะนี้ ที่ช่องว่างของรายได้ระหว่างคนรวยและคนจนนับวันจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น ล่าสุด จากรายงานขององค์กร OXFAM ประเทศอังกฤษ ในรายงาน "An Economy for the 99%" ที่เผยแพร่เดือนมกราคมปีนี้ ข้อมูลชี้ว่า คนจำนวนหนึ่งเปอร์เซ็นต์ของมนุษยชาติมีความมั่งคั่งมากเท่ากับของคนอีกเก้าสิบเก้าเปอร์เซ็นต์ที่เหลือรวมกัน

ความเหลื่อมล้ำที่ได้เพิ่มขึ้นมากนี้ เป็นผลผลิตของพลวัตทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ได้เกิดขึ้นในสังคมเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะหลังวิกฤติเศรษฐกิจโลกปี 2008 ตัวอย่างเช่น รายได้ของกลุ่มคนสิบเปอร์เซ็นต์ที่จนที่สุดในโลกเพิ่มขึ้นเพียงสามดอลลาร์ต่อคนช่วงปี 1988 ถึงปี 2011 ขณะที่รายได้ของกลุ่มคนสิบเปอร์เซ็นต์ที่รวยที่สุดเพิ่มขึ้นมากกว่า 182 เปอร์เซ็นต์

อีกข้อมูลหนึ่งที่น่าสนใจ ก็คือช่วงสามสิบปีที่ผ่านมา การเติบโตของรายได้ของกลุ่มคน 50 เปอร์เซ็นต์ด้านล่าง หรือด้านรายได้น้อยในสหรัฐ เทียบได้เท่ากับศูนย์ ขณะที่รายได้ของคนกลุ่มสิบเปอร์เซ็นต์ที่รวยที่สุดเพิ่มขึ้นถึงสามร้อยเปอร์เซ็นต์ในช่วงเวลาเดียวกัน

ในระดับประเทศ ข้อมูลของธนาคารเครดิตสวิส ในรายงาน Global Wealth Report ปี 2016 ชี้ว่ารัสเซียเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก โดยกลุ่มคนหนึ่งเปอร์เซ็นต์ที่รวยที่สุดในรัสเซียเป็นเจ้าของร้อยละ 74.5 ของความมั่งคั่งที่ประเทศมีอยู่ อินเดียมาที่สองในอัตราส่วนร้อยละ 58.4 ขณะที่ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำมากเป็นที่สามของโลก โดยกลุ่มคนที่รวยที่สุดหนึ่งเปอร์เซ็นต์ของประเทศไทยเป็นเจ้าของร้อยละ 58 ของความมั่งคั่งทั้งหมดที่ประเทศมี คือมากกว่าครึ่ง

ดังนั้น เมื่อเราพูดถึงความเหลื่อมล้ำ ประเทศไทยขณะนี้มีปัญหาในเรื่องนี้มาก และรุนแรงจนติดอันดับต้นๆ ของโลก

ทำไมความเหลื่อมล้ำได้เพิ่มสูงขึ้น ในเรื่องนี้คำตอบคงจะหลากหลาย แต่ที่แน่ๆ ก็คือต้องมาจากความสามารถของกลุ่มคนที่ร่ำรวย ที่สามารถสร้างการเติบโตของรายได้ให้กับตนเองในอัตราที่สูงกว่าคนส่วนใหญ่ของประเทศมาก ซึ่งความสามารถนี้มาจากอำนาจทางเศรษฐกิจที่มี (ที่มาจากความมั่งคั่งที่มีอยู่) และจากอำนาจทางการเมืองที่อำนาจทางเศรษฐกิจที่มีสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้

จากที่คนส่วนใหญ่ในเศรษฐกิจโลกไม่ได้ประโยชน์จากการเติบโตของเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา ที่ประโยชน์ส่วนใหญ่ตกไปอยู่กับคนที่รวยอยู่แล้วทำให้ยิ่งรวยมากขึ้น ประเด็นนี้ได้นำมาสู่ความไม่พอใจของคนส่วนใหญ่ต่อระบบเศรษฐกิจและระบบทุนนิยมที่เศรษฐกิจโลกมี นำมาสู่การปฏิเสธหรือไม่ยอมรับสิ่งที่มีอยู่ เช่น ระบบการค้าเสรี รวมถึงสร้างกระแสเกลียดชังกลุ่มอีลิต หรือกลุ่มผู้นำ ซึ่งก็คือนักการเมืองและนักธุรกิจที่เป็นเจ้าของทุน นำไปสู่การเติบโตของกระแสการเมืองแบบชาตินิยม หรือประชานิยม ที่นักการเมืองบางกลุ่มได้ฉวยโอกาสจากความรู้สึกผิดหวังของประชาชน มุ่งโจมตีกลุ่มชนชั้นผู้นำ ทั้งในภาคธุรกิจและภาคการเมืองว่า สร้างความร่ำรวยมาด้วยการเอาเปรียบประชาชนและการทุจริตคอร์รัปชัน พร้อมเสนอทางเลือกใหม่ โดยนโยบายที่มุ่งลดทอนโอกาสทางเศรษฐกิจของชนชั้นผู้นำ เสนอให้ปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันจริงจัง และออกนโยบายประชานิยมที่มุ่งเอาใจคนส่วนใหญ่ที่ไม่พอใจสิ่งที่มีอยู่ให้ลงคะแนนเสียงให้ตน

นี่คือกระแสการเมืองที่กำลังเกิดขึ้นในยุโรปและสหรัฐ แต่ประวัติศาสตร์ก็ชี้ชัดเจนว่า เรื่องแบบนี้พอนักการเมืองได้อำนาจการเมืองมาจริง ก็มักไม่สนใจที่จะแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน หรือปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างที่ได้พูดไว้ แต่กลับจะใช้อำนาจการเมืองที่มีหากินกับกลุ่มชนชั้นนำต่อไปเพื่อหาประโยชน์ให้ตนเอง สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่าจนทำให้ปัญหาคอร์รัปชันและปัญหาความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ไม่ได้หายไปไหน และไม่เคยมีการแก้ไข เพียงผู้เล่นและตัวละครในเวทีการเมืองอาจเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ทำให้ทั้งคอร์รัปชันและความเหลื่อมล้ำยังเป็นปัญหาอยู่ หรือไม่ก็กลับแย่ลง

ประเทศไทยเองต้องถือว่าเป็นตัวอย่างที่ปฏิเสธไม่ได้ของข้อเท็จจริงนี้ ที่การทุจริตคอร์รัปชันได้เป็นข้ออ้างของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาตลอด แต่การแก้ไขปัญหาจริงจังไม่เคยเกิดขึ้น จนขณะนี้อย่างที่ตัวเลขต่างๆ ได้ชี้ ประเทศเรามีทั้งปัญหาคอร์รัปชันและปัญหาความเหลื่อมล้ำที่รุนแรง

แล้วความเหลื่อมล้ำ การเมือง กับคอร์รัปชันเกี่ยวโยงกันอย่างไร?

ในประเด็นนี้ บทความขององค์กรความโปร่งใสชี้ว่า ความเหลื่อมล้ำนำไปสู่การสร้างอำนาจทางการเมืองที่กระจุกตัวอยู่ในมือของคนส่วนน้อย ก็คือกลุ่มอีลิต หรือกลุ่มหนึ่งเปอร์เซ็นต์ที่ร่ำรวยจากการใช้อำนาจเงินที่มีอยู่เล่นการเมือง ทำให้อำนาจรัฐที่ประเทศมี ไม่ได้เป็นของคนส่วนใหญ่ แต่เป็นของคนส่วนน้อยที่ได้ใช้อำนาจเงินที่มีซื้อเสียง ซื้ออำนาจรัฐ และเมื่อมีอำนาจรัฐอยู่ในมือ อำนาจรัฐก็ถูกใช้หาประโยชน์ให้กับกลุ่มตนเอง สร้างความร่ำรวยให้กับคนส่วนน้อยมากขึ้นต่อไป นี่เป็นตัวอธิบายว่าทำไมการทุจริตคอร์รัปชันจึงเกิดขึ้นต่อเนื่องทุกยุคทุกสมัย และเมื่อคอร์รัปชันมีมากขึ้น ผลที่ตามมาก็คือปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศก็ยิ่งรุนแรงมากขึ้นตามไปด้วย

นี่คือวงจรความสัมพันธ์ของความเหลื่อมล้ำ การเมือง และคอร์รัปชันที่เป็นเหมือนวงจรอุบาทว์ ที่ทำให้ระบบการเมืองของประเทศล้มเหลวจากการใช้เงิน (money politics) ทำให้ประเทศมีปัญหาคอร์รัปชันรุนแรง และทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของประเทศมีแต่แย่ลง

สำหรับประเทศไทย วงจรความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำ การเมือง และคอร์รัปชัน คงมีและเป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ประเทศมีขณะนี้ หนึ่ง การเมืองในระบบเลือกตั้งของประเทศมีปัญหามากและรุนแรงจากอิทธิพลของการใช้เงินซื้อเสียง สอง ปัญหาคอร์รัปชันของประเทศรุนแรงต่อเนื่อง ล่าสุดภาพลักษณ์ด้านคอร์รัปชันของประเทศปี 2016 ได้คะแนนเพียง 35 จากคะแนนเต็มร้อย ลดลงเป็นอันดับที่ 101 ของโลก สาม ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากเป็นที่สามของโลกและมากที่สุดในเอเชียถ้าไม่นับอินเดีย

ที่เขียนมาทั้งหมดก็เพื่อให้ตระหนักว่าปัญหาของประเทศเราขณะนี้ต้องถือว่ารุนแรง และกลุ่มคนหนึ่งเปอร์เซ็นต์ที่เป็นเจ้าของความมั่งคั่งของประเทศมากถึง 58 เปอร์เซ็นต์ ก็เป็นผลผลิตของระบบเศรษฐกิจ และระบบการเมืองที่ประเทศมีอยู่ รวมถึงวงจรของความเหลื่อมล้ำ การเมือง และคอร์รัปชันที่ได้พูดถึง

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาที่ประเทศมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเมือง คอร์รัปชัน หรือความเหลื่อมล้ำ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย ถ้าคนกลุ่มหนึ่งเปอร์เซ็นต์นี้ยังไม่เปลี่ยนวิธีคิด วิธีการใช้อำนาจ และวิธีการทำหน้าที่ของตนเองในสังคม นี่คืออีกมิติของความยากในการแก้ไขปัญหาประเทศที่คนไทยต้องตระหนักและต้องคิด.

"...ทำไมความเหลื่อมล้ำได้เพิ่มสูงขึ้นในเรื่องนี้คำตอบคงจะหลากหลาย แต่ที่แน่ๆ ก็คือ ต้องมาจากความสามารถของกลุ่มคนที่ร่ำรวย ที่สามารถสร้างการเติบโตของรายได้ให้กับตนเองในอัตราที่สูงกว่าคนส่วนใหญ่ของประเทศมาก ซึ่งความสามารถนี้มาจากอำนาจทางเศรษฐกิจที่มี (ที่มาจากความมั่งคั่งที่มีอยู่) และจากอำนาจทางการเมืองที่อำนาจทางเศรษฐกิจที่มี สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้จากที่คนส่วนใหญ่ในเศรษฐกิจโลกไม่ได้ประโยชน์จากการเติบโตของเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา ที่ประโยชน์ส่วนใหญ่ตกไปอยู่กับคนที่รวยอยู่แล้วทำให้ยิ่งรวยมากขึ้น ประเด็นนี้ได้นำมาสู่ความไม่พอใจของคนส่วนใหญ่ต่อระบบเศรษฐกิจและระบบทุนนิยมที่เศรษฐกิจโลกมี นำมาสู่การปฏิเสธหรือไม่ยอมรับสิ่งที่มีอยู่ เช่น ระบบการค้าเสรี รวมถึงสร้างกระแสเกลียดชังกลุ่มอีลิต หรือกลุ่มผู้นำ ซึ่งก็คือนักการเมืองและนักธุรกิจที่เป็นเจ้าของทุน..."